

מ' טור סי' קעג, לבוש **כג** (קמט) **וכשם** (קג) **שאסור למכור סחורה בהקפה ביותר משוויה עכשיו**, שם ס"ז.

ביאורים

"ואם של חודש בחודש סלע בחודש" משום ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. וצריך להבין אמאי פסקו ההגהות המרדכי והרמ"א (שמהם המקור להאי דינא) דאף אם לא לקחו לביתו ונשאר ברשות המוכר, אם קצץ אסור הרי אין כאן ריוח המתנת חוב, ועוד קשה דהא מבואר בהגהות מרדכי דההיתר הוא משום טרשא ולא כתב משום דאין כאן ריוח המתנת חוב. **ומבאר** בצנצנת המן (ס"ה כה) ונראה לומר, דאף דאינו נוטל היין מרשות המוכר ואין כאן המתנת חוב דלא חל חיוב לשלם עד שיטול היין מרשות המוכר, אפילו הכי כיון דאיירי דחיוב האחריות הוא על הלוקח נראה כרבית, ואף דאיתא בגמרא דבשכירות לא הוי רבית כיון דשכירות אינה משתלמת

כג (קמט) **וכשם** וכו'. להבנת סעיפים אלו (כג – כח), נקדים הקדמה קצרה, ישנם ב' חששות של איסור רבית ב'הקדמת מעות', כלומר, כשהקונה משלם מראש על חפץ כל שהוא, ומקבלו רק לאחר זמן. **אופן** האחד: אם הקונה משלם מראש למוכר, לפני שיקבל את החפץ לרשותו, אסור למוכר 'להזיל' לו את המחיר. והטעם, כיוון שהחיוב לשלם חל רק בעת שיספק לו את החפץ, נמצא שהתשלום מראש נחשב כהלוואה מהקונה למוכר, וההוזהל במחיר היא כנטילת שכר עבור כך. וזה נקרא 'פסיקה בהוזהל' ויבואר בסעיף שלפנינו (סעיף כג-כד). **והאופן** השני: יתירה מזו, אפילו כשאין המוכר מוזיל לו

לקונה אלא מבטיח לו לקונה שימכור לו את החפץ במחיר של עכשיו – גם היא נחשבת כנטילת שכר עבור הקדמת התשלום מראש. וזה נקרא בלשון חז"ל 'נזל' 'פסיקה' (שפוסק וקוצץ על מחיר מסוים, אף על פי שיתייקר הסחורה לאחר מכן). וחשש הרבית שיש בפסיקה, הוא משום שהמעות עדיין לא קנו את הסחורה לקונה, שהרי מעות אינן קונות מטלטלין, ולפעמים גם אין סחורה זו נמצאת עתה ביד המוכר ולכן הן כהלוואה בידו של המוכר, והוא פורע אותה בעתיד, ותמורת הקדמת המעות מבטיח המוכר לקונה ליתן לו את הסחורה בשער של שעת מתן מעות, אף אם תתיקר בינתיים, ונמצא שהקונה מעות מקבל ריוח ממון תמורת הקדמה זו, והוי ליה כרבית. וכפי שיתבאר פרטי דינים אלו להלן (בסעיף כה ואילך). **ואמנם** אין זו הלואה גמורה, שיהא בה איסור רבית דאורייתא, הואיל והמעות ניתנות דרך מקח, אך מכל מקום גם בדרך מקח גזרו חכמים איסור רבית. והואיל ואין בזה איסור רבית דאורייתא, לכן הקלו חכמים בשלשה אופנים, וכדלהלן: **היתר** (א) **"יש לו"** – אם בעת 'הפסיקה' (כלומר בעת תשלום המעות) יש למוכר את 'כל' כמות הסחורה שהקונה רוצה לקנות, מותר לו 'להזיל' את המחיר (וכל שכן להבטיח לו לשמור על המחיר הקיים, אף אם יתייקר אחר כך), מפני שנחשב הדבר כאילו הוא מקנה לו עכשיו את החפץ שיש ברשותו, ואין כאן הלואה אלא מכירה בזול דמותר. **היתר** (ב) **"יצא השער"** – כלומר שיש לחפץ זה, מחיר קבוע בשוק, ואפשר למוכר להשיגו בקל, דאז מותר למוכר להבטיח לקונה שיתן לו החפץ לאחר זמן במחיר שסיכמו כעת, ואף אם יתייקר אחר כך [והיתר זה דוקא לגבי 'פסיקה על הפירות', אבל 'להזיל' לו אסור] וכפי שיתבאר להלן. **היתר** (ג) **"אין לו מחיר ידוע"** – כלומר שאין מחיר ידוע ומוגדר לחפץ, שמחירו מורכב מכמה פרטים ואין לו מחיר בבירור – היתר זה לא הזכירו רבינו להדיא ונרחיב בזה להלן במשנת הרב (ס"ק קסז) בסעיף כה בדברי רבינו 'אבל סחורה שאין לה עכשיו שער קבוע', דמשמע דאם אין לה כלל שער יש להקל בזה. **בסעיפים** הבאים מסעיף זה עד סעיף כח מאריך רבינו בנושא זה של הקדמת מעות, כשבסעיף זה ולאחריו מאריך רבינו בפסיקה בהוזהל ובהיתר של 'יש לו', ובסעיף כה ואילך מבאר דיני פסיקה על הפירות שלא בהוזהל, ובהיתר של 'יצא השער', ובדינים שונים הנוגעים ל'פסיקה'. **(קג) שאסור למכור סחורה בהקפה**. כפי שנתבאר בסעיפים הקודמים (מסעיף יח ואילך).

ציין לנפש חיה

כג (נזל) ראה ב"מ דף ע"ב: במשנה 'אין פוסקין על הפירות'.

י רב נתמן צנא מליעא
 סג: טור ושו"ע סי' קעג
 סי"ז. ב שו"ת
 הריב"ש סי' שו.
 ל בבא מצינא שם.
 מ שו"ע סי' קעג ס"ו,
 ט"ז (סק"ט), ש"ך (ס"ק
 טו). נ ש"ך שם ס"ק
 ית. ס רש"י סג: ד"ה
 איתנהו. ע גמ יוסף
 סי' קעג (ד"ה

אם נוטלה (קנא) עכשיו מרשות המוכר, 'כך אסור לקנותם בפחות משוויה עכשיו, בשביל שמקדים המעות קודם שיטלנה, לפי שהמעות נעשו חוב על המוכר ליתן בעדם סחורה, ובשביל שהלוקח ממתין לו החוב הוא מוכר לו בזול, כוהרי זה אבק רבית.

במה דברים אמורים כשאין לו למוכר סחורה זו כולה בעת שמקבל המעות, אבל אם (קנב) יש לו מ' כולה, נאפילו היתה (קנב) מופקדת ביד אחרים (קנב) בעיר אחרת (קנה) * מותר, לפי שעשאו חכמים נתינת המעות

במשנת הרב

ביאורים

אלא לבסוף, ולכאורה הוא הדין כאן כיון דאינו חייב לשלם עד שיטול מרשות המוכר לא הוי כרבית, דיש לומר דדרך מקח וממכר שאני, כיון דבמכירה בדרך כלל צריך לשלם מיד בשעת הקנין, ואף דכאן מיירי דעוד לא נטל מרשות המוכר ולא חל עליו החוב לשלם אבל כיון דהוי מכר והאחריות על הלוקח נראה כרבית, מה שאין כן בשכירות דעיקר דינו לשלם לבסוף לא מחזי כרבית. וכל זה דנראה כרבית היינו באופן דקצץ ואף דלא נטלו מרשות המוכר דאינו מחויב לשלם, או באופן דלא קצץ אבל מיד נטלו מרשות המוכר וקצץ לשלם כפי השער בעת התשלום, דכיון דחייב לשלם מיד הוי ממש רבית בדרך מקח וממכר, אבל בלא קצץ ולא נטלו מרשות המוכר לדברי הכל מותר, דכיון דאינו מחויב לשלם ולא הוי חוב של המתנת חוב ולא קצץ, לא נראה כרבית ומותר משום טרשא אף דדרכו להתייקר, ואף דלא הזכיר רבינו ההיתר של טרשא רק דאין כאן ריוח המתנת חוב, בעל כרחך צריך אף לטעם זה, דמשום דלא נטלו מרשות המוכר שאין כאן ריוח המתנת חוב לא הוי היתר לבד דעדיין נראה כרבית, [דאם משום דאין ריוח המתנת החוב אמאי כשקצץ אסור, אלא] על כרחך צריך לומר כנ"ל דבמקום שאין כאן ריוח המתנת חוב ולא קצץ מותר משום טרשא כדאיתא בהדיא בהגהות מרדכי ואתי שפיר עכ"ד. ועיי"ש עוד בספר הנ"ל מה שהאר"ק לבאר בטוב טעם את דברי האבני נזר (ס"ו רז) שביאר כעין זה, ובמה חלוקין דבריו מדברי רבינו, ואכמ"ל.

כג * מותר. בדברי הפוסקים מבואר שבהזלה בתשלום

נקנו ללוקח, יש להתיר אפילו הם בעיר אחרת, ואפילו בפסיקה בהזלה. (קנה) מותר. לכתחילה ראוי

ציין לנפש חיה

(נלס) ט"ז (סי' קעג סק"ט), ש"ך (שם ס"ק טו). וראה בביאור הגר"א (שם ס"ק טו) דכן מוכח מלשון הגמרא (ב"מ סג:) 'איתנהו שרי' דמשמע שצריך שיהא כולוהו. (נלס) כן כתב הרמ"ך הובא בשיטה מקובצת (ב"מ סג: ד"ה לענין). (נלס) בית יוסף (סי' קסב ס"ב ד"ה אם לא). (נלס) וכמבואר